

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Факультет № 6
Кафедра соціології та психології*

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни «Психологічна
реабілітація»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
053 Психологія (практична психологія)**

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 р. № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. №7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології (протокол від 15.08.2023 № 8)

Розробник:

1. Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук,
Маннапова К.Р.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри загальної психології факультету психології ХНУ імені В.Н. Каразіна, кандидат психологічних наук, доцент Невосенна О.А.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 ХНУВС, кандидат психологічних наук, доцент Жданова І.В.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)

Номер та назва змістового модулю, номер та найменування теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 7							
Тема № 1: Загальне поняття про реабілітацію.	6	2	-	2	-	4	екзамен
Тема № 2: Психологічна реабілітація соматично хворих та осіб з обмеженими можливостями.	10	2	-	2	-	6	
Тема № 3: Психологічна реабілітація постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій.	60	20	-	16	-	30	
Тема № 4: Основні методи психореабілітації постраждалих від дії чинників соціального стресу.	44	8	-	12	-	16	
Всього за семестр № 7:	120	32		32		56	

2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)

Номер та назва змістового модулю, номер та найменування теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 7							
Тема № 1: Загальне поняття про	6	2	-	2	-	4	

реабілітацію.							екзамен
Тема № 2: Психологічна реабілітація соматично хворих та осіб з обмеженими можливостями.	10	2	-	2	-	16	
Тема № 3: Психологічна реабілітація постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій.	60	8	-	8	-	48	
Тема № 4: Основні методи психореабілітації постраждалих від дії чинників соціального стресу.	44	4	-	4	-	20	
Всього за семестр № 7:	120	16		16		88	

3. Методичні вказівки до семінарських (практичних, лабораторних) занять

Тема № 1 Загальне поняття про реабілітацію

Практичне заняття: Загальне поняття про реабілітацію.

Навчальна мета практичного заняття: ознайомлення студентів з сутністю психологічної реабілітації та її видами; принципами надання психологічної допомоги; основними видами психореабілітаційних програм та принципами їх побудови; оцінюванням ефективності психореабілітаційних заходів; чинниками, які впливають на ефективність психореабілітації й їхньому використанні в психологічній практиці.

Кількість годин - 2 год. (денна форма навчання), 2 год. (заочна форма навчання).

Місце проведення: аудиторія факультету № 6.

Навчальні питання:

1. Предмет і завдання сучасної психології реабілітаційної діяльності.
2. Основні принципи та завдання реабілітації.
3. Структура сучасної реабілітаційної діяльності.

Література.

1. Бойко Г. М. Реабілітаційна психологія : посібник [для студ. вищ. навч. закл.] Полтава : АСМІ, 2010. 240 с.
2. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 416 с.
3. Гридковець Л. М. Реабілітаційна психологія. Київ : КІБіТ, 2015. 42 с.
4. Кризова психологія: навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. В. Тімченка. Харків : НУЦЗУ, 2010. 401 с.
5. Шевченко Л.О., Чепіга Л.П. Практична психологія: навч. посібник. Харків: Константа, 2018. 191 с.

Методичне та матеріально-технічне забезпечення заняття: бланк з поняттями, ручка.

План проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє тему,

план і структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини

1. Теоретичне обґрунтування практичного заняття.
2. Виконання завдань.
3. Обговорення результатів.
4. Висновок.

III. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: теоретичний і практичний рівень роботи, степінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

Тема № 2: Психологічна реабілітація соматично хворих та осіб з обмеженими можливостями.

Практичне заняття: Психологічна реабілітація соматично хворих та осіб з обмеженими можливостями.

Навчальна мета практичного заняття: ознайомлення студентів з сутністю психологічної реабілітації та принципами надання психологічної допомоги хворим психічними та хронічними соматичними захворюваннями.

Кількість годин - 2 год. (денна форма навчання), 2 год. (заочна форма навчання).

Місце проведення: аудиторія факультету № 6.

Навчальні питання:

- 1) Основні принципи реабілітації хворих хронічними соматичними захворюваннями. Патологічні реакції особистості на хворобу.
- 2) Етапи та завдання медично-психологічної реабілітації.
2. Підготувати програму реабілітації особи, яка має хронічне соматичне, психічне або неврологічне захворювання.

Теми рефератів:

1. Особливості психореабілітації психічно хворих осіб.
2. Психореабілітація осіб з соматичними захворюваннями.

Література.

1. Бойко Г. М. Реабілітаційна психологія : посібник [для студ. вищ. навч. закл.] Полтава : АСМІ, 2010. 240 с.
2. Гридковець Л. М. Реабілітаційна психологія. Київ : КІБіТ, 2015. 42 с
3. Каліна Н.Ф. Психотерапія: підручник. Київ : Академвидав, 2010. 288 с.
4. Карачевський А. Б. Подолати алкогольну залежність. Львів : Свічадо, 2016. 124 с.
5. Кризова психологія: навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. В. Тімченка. Харків : НУЦЗУ, 2010. 401 с.

6. Основи психотерапії: навч. посібник / за ред. К.В. Седих. Київ: Академвидав, 2016. 191 с.
7. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко, Л. Г. Царенко; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ : ТОВ “Видавництво “Логос”. 207 с.

Методичне та матеріально-технічне забезпечення заняття: бланк з поняттями, ручка.

План проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє тему, план і структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини

1. Теоретичне обґрунтування практичного заняття.
2. Виконання завдань.
3. Обговорення результатів.
4. Висновок.

III. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: теоретичний і практичний рівень роботи, ступінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

Тема № 3: Психологічна реабілітація постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій.

Практичне заняття: Психологічна реабілітація постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій.

Навчальна мета практичного заняття: ознайомлення студентів з принципами надання психологічної допомоги постраждалим від стресових та екстремальних ситуацій.

Кількість годин - 16 год. (денна форма навчання), 8 год. (заочна форма навчання).

Місце проведення: аудиторія факультету № 6.

Навчальні питання:

1. Стрес і травматичний стрес. Класифікація травматичних подій.
2. Посттравматичні стресові розлади: критерії діагностики, симптоматика, епідеміологія.
3. Поняття про психічну травму.
4. Методи психодіагностики посттравматичних стресових станів.
5. Чинники, що збільшують ймовірність розвитку посттравматичних стресових розладів.
6. Екстрена психологічна допомога в екстремальних ситуаціях.

7. Допомога постраждалим в екстремальній ситуації в гострий період та в період віддалених наслідків.

Теми рефератів:

1. Основні напрямки психологічної допомоги постраждалим від екстремальних ситуацій.
2. Техніки саморегуляції психічного стану
3. Психологічна допомога дітям, що пережили психічну травму внаслідок надзвичайної ситуації.

Література.

1. Бойко Г. М. Реабілітаційна психологія : посібник [для студ. вищ. навч. закл.] Полтава : АСМІ, 2010. 240 с.
2. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 416 с.
3. Гридковець Л. М. Реабілітаційна психологія. Київ : КІБіТ, 2015. 42 с
4. Допомога дітям, постраждалим внаслідок воєнного конфлікту: довідник вихователя дошкільного навчального закладу / Н. В. Пророк, С. А. Гончаренко та ін.; за ред. Н. В. Пророк. Слов'янськ : ПП «Канцлер», 2015. 84 с
5. Каліна Н.Ф. Психотерапія: підручник. Київ : Академвидав, 2010. 288 с.
6. Кризова психологія: навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. В. Тімченка. Харків : НУЦЗУ, 2010. 401 с.
7. Основи психотерапії: навч. посібник / за ред. К.В. Седих. Київ: Академвидав, 2016. 191 с.
8. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко, Л. Г. Царенко; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ : ТОВ “Видавництво “Логос”. 207 с.

Методичне та матеріально-технічне забезпечення заняття: бланк з поняттями, ручка.

План проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє тему,

план і структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини

1. Теоретичне обґрунтування практичного заняття.
2. Виконання завдань.
3. Обговорення результатів.
4. Висновок.

Підготовка програми реабілітації особи, яка пережила вплив екстремального (захват терористів, війна, соціальні негаразди, зґвалтування, повені, землетруси, тощо) стресу.

III. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: теоретичний і практичний рівень роботи, ступінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

Тема № 4: Основні методи психореабілітації постраждалих від дії чинників соціального стресу.

Практичне заняття: Основні методи психореабілітації постраждалих від дії чинників соціального стресу.

Навчальна мета практичного заняття: ознайомлення студентів з принципами надання психологічної допомоги постраждалим від дії чинників соціального стресу.

Кількість годин - 12 год. (денна форма навчання), 4 год. (заочна форма навчання).

Місце проведення: аудиторія факультету № 6.

Навчальні питання:

- 1) Поняття про полімодальну життєву кризу.
- 2) Організація і надання особам з проявами соціальних стресових розладів психологічної допомоги.
- 3) Психологічні наслідки фізичного насильства в сім'ї.
- 4) Надання психологічної допомоги дітям, жертвам насильства в сім'ї.
- 5) Надання психологічної допомоги жертвам сексуального насильства.
- 6) Особливості психологічної реабілітації вимушених мігрантів.
- 7) Психологічна реабілітація осіб з адиктивною поведінкою.
- 8) Психореабілітація жертв тоталітарних сект. Профілактика залучення у тоталітарну секту.

Теми рефератів:

1. Психологічна адаптація вимушених мігрантів.
2. Основи реабілітації жертв сексуального насильства.
3. Реабілітація осіб за залежністю від алкоголю.
4. Психореабілітація наркозалежних осіб.
5. Ігрова залежність і засоби боротьби з нею.

Література.

1. Бойко Г. М. Реабілітаційна психологія : посібник [для студ. вищ. навч. закл.] Полтава : АСМІ, 2010. 240 с.
2. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 416 с.
3. Гридкевець Л. М. Реабілітаційна психологія. Київ : КІБіТ, 2015. 42 с
4. Допомога дітям, постраждалим внаслідок воєнного конфлікту: довідник вихователя дошкільного навчального закладу / Н. В. Пророк, С. А.

- Гончаренко та ін.; за ред. Н. В. Пророк. Слов'янськ : ПП «Канцлер», 2015. 84 с
5. Каліна Н.Ф. Психотерапія: підручник. Київ : Академвидав, 2010. 288 с.
 6. Карачевський А. Б. Подолати алкогольну залежність. Львів : Свічадо, 2016. 124 с.
 7. Кризова психологія: навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. В. Тімченка. Харків : НУЦЗУ, 2010. 401 с.
 8. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко, Л. Г. Царенко; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ : ТОВ «Видавництво «Логос». 207 с.
 9. Система органів та установ, які надають соціальні послуги жертвам насильства в сім'ї в Україні / упоряд.: І. Буяльська. Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. 16 с.
 10. Хомич Т. М. Фізичне насильство як одна із форм вчинення насильства в сім'ї. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2010. № 2. С. 12-14.

Методичне та матеріально-технічне забезпечення заняття: бланк з поняттями, ручка.

План проведення заняття:

I. На початку практичного заняття викладач вітає студентів, повідомляє тему,

план і структуру заняття.

II. Порядок проведення основної частини

1. Теоретичне обґрунтування практичного заняття.
2. Виконання завдань.
3. Обговорення результатів.
4. Висновки.

Підготовка програми реабілітації особи, яка пережила вплив соціального стресу (безробіття, хронічний стрес на роботі, культурний стрес, емоційне вигорання, тощо)

III. Порядок проведення заключної частини.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає задачі на їх наступну та самостійну роботу. Критеріями оцінки є: теоретичний і практичний рівень роботи, ступінь знання учбового матеріалу, творчий підхід, активність на занятті, доказовість та переконливість, зв'язок матеріалу з практикою.

4. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в інтернеті

Основна:

6. Балашова С.П., Васильєв С.П., Дубровинський Г.Р., Кирик В.Л. Практикум із військової психології: навч. посібник. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: ВПЦ "Київ. ун-т", 2015. 271 с.
7. Бойко Г. М. Реабілітаційна психологія : посібник [для студ. вищ. навч. закл.] Полтава : АСМІ, 2010. 240 с.
8. Військова психологічна підготовка та реабілітація/від. військ.-соц. роботи соц.-психол. упр. Голов. упр. по роботі з особовим складом Збройних Сил України. Київ: Вид. Філюк, 2015. 495 с.
9. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 416 с.
10. Гридковець Л. М. Реабілітаційна психологія. Київ : КІБіТ, 2015. 42 с
11. Допомога дітям, постраждалим внаслідок воєнного конфлікту: довідник вихователя дошкільного навчального закладу / Н. В. Пророк, С. А. Гончаренко та ін.; за ред. Н. В. Пророк. Слов'янськ : ПП «Канцлер», 2015. 84 с
12. Каліна Н.Ф. Психотерапія: підручник. Київ : Академвидав, 2010. 288 с.
13. Карачевський А. Б. Подолати алкогольну залежність. Львів : Свічадо, 2016. 124 с.
14. Кризова психологія: навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. В. Тімченка. Харків : НУЦЗУ, 2010. 401 с.
15. Основи психотерапії: навч. посібник / за ред. К.В. Седих. Київ: Академвидав, 2016. 191 с.
16. Приходько І.І. Ліпатов І.І., Л.Ф. Шестопалова Л.Ф. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку. Харків: Акад. ВВ МВС України, 2012. 336 с.
17. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко, Л. Г. Царенко; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ : ТОВ "Видавництво "Логос". 207 с.
18. Система органів та установ, які надають соціальні послуги жертвам насильства в сім'ї в Україні / упоряд.: І. Буяльська. Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. 16 с.
19. Хомич Т. М. Фізичне насильство як одна із форм вчинення насильства в сім'ї. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2010. № 2. С. 12-14.
20. Шевченко Л.О., Чепіга Л.П. Практична психологія: навч. посібник. Харків: Константа, 2018. 191 с.

Допоміжна:

- 21.Бріер Д., Скот К. Основи травмофокусованої психотерапії.Львів : Свічадо, 2015. 448 с.

22. Горбунова В. В., Карачевський А. Б., Климчук В. О., Нетлюх Г. С., Романчук О. І. Соціально психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО : посібник для ведучих груп. Львів : Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. 96 с.
23. Горностай П. П. Колективна травма та групова ідентичність. *Психологічні перспективи. Спеціальний випуск: Актуальні проблеми психології малих, середніх та великих груп*. Т. 2. Проблема цілісності суспільства, групи та особистості. Київ, 2012. С. 89–95
24. Діагностика, терапія та профілактика медико-психологічних наслідків бойових дій в сучасних умовах : методичні рекомендації. Київ: ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України», 2014. 320 с.
25. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник/ за ред. З. Г. Кісарчук. К.: ТОВ «Видавництво «Логос», 2015. 207 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

26. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» ://база даних «Законодавство України» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>
27. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
28. Пошукова система Springer <https://link.springer.com/>
29. Пошукова система Scirus <https://www.elsevier.com/>
30. Пошукова система Google books <https://books.google.com/>
31. Пошукова система WorldWideScience.org <https://worldwidescience.org/>
32. Пошукова система DOAJ <https://www.doaj.org/>
33. Пошукова система DOAB <https://www.doabooks.org/>
34. Пошукова система SpringerOpen <https://www.springeropen.com/>
35. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM) <https://oai.org.ua/>
36. Електронна бібліотека Наукова періодика України <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>